

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntö

14.04.2023

VN/4219/2023

Lausuntopyyntö peruspankkipalvelu- ja luottolaitoslainsäädännön muutostarpeista

Johdanto

Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosastolla on käynnistetty selvitystyö luottolaitoslainsäädännön muutostarpeiden kartoittamiseksi ja arvioimiseksi. Arvioinnin teemat ovat:

- 1) peruspankkipalvelut sekä käteisen saatavuus ja käytettävyys,
- 2) asiakkaansuoja pankkipalveluissa,
- 3) luottolaitosten toimintaa ja riskienhallintaa koskeva kansallinen sääntely ja
- 4) luottolaitosten yhteisömuotoja ja ryhmittymien toimintaa ohjaava sääntely.

Tämän lausuntopyynnön tarkoituksena on kerätä mahdollisimman konkreettisia havaintoja voimassa olevan lainsäädännön muutostarpeista laajasti eri sidosryhmiltä. Selvitystyössä keskitytään kansalliseen sääntelyyn sekä EU-sääntelyn kansallisiin täytäntöönpanoratkaisuihin.

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisintarkkailulainsäädännön muutostarpeet ovat lähtökohtaisesti lausuntopyynnön ulkopuolella.

Myöhemmin huhtikuussa ministeriö avaa otakantaa.fi-verkkopalvelussa verkkokyselyn, jossa voi ottaa kantaa peruspankkipalveluihin sekä käteisen saatavuuteen ja käytettävyyteen. Tämä vastauskanava on tarkoitettu erityisesti kansalaisille, yrityksille ja kansalaisjärjestöille.

Näihin kysymyksiin Kehitysvammaisten Tukiliitto vastasi

Ovatko peruspankkipalveluiden saatavuus ja laatu tällä hetkellä riittäviä (tilien ja maksupalveluiden saatavuus, konttoreiden aukioloajat, muut palveluajat, henkilökohtaisten ja sähköisten palveluiden saatavuus ja käytettävyys, jne.)?

Peruspankkipalveluiden, eritoten sähköisten tunnistusvälineiden yhdenvertainen saatavuus (LLL 15:6) ei tällä hetkellä toteudu sellaisten vammaisten henkilöiden kohdalla, jotka tarvitsevat sähköisten tunnistusvälineiden käyttämiseen vammansa vuoksi toisen ihmisen apua. Verkkopankkitunnusten saaminen on digitalisoituneessa yhteiskunnassa äärimmäisen tärkeää jo pelkästään viranomaisasioinnin kannalta (esim. OmaKannassa sekä Kelan ja

Verottajan palveluissa asiointi). Henkilö, jolla ei ole vahvan sähköisen tunnistautumisen välineitä, ei pääse OmaKantaan, eikä sitä voi käyttää henkilön puolesta edes edunvalvoja. Tämä aiheuttaa hankaluuksia esimerkiksi monille kehitysvammaisille ja vastaavaa tukea tarvitseville ihmisille.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n lakineuvontaan tulevien lukuisten yhteydenottojen perusteella pankit katsovat pääsääntöisesti, että tunnusten käyttäminen avustettuna samastuu tunnusten luovuttamiseen toisen henkilön käyttöön, ja tunnusten myöntämisen katsotaan tästä syystä olevan vastoin maksupalvelulain (30.4.2010/290) 53 §:ää ja vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (7.8.2009/617) 23 §:ää. Pankit vetoavat muun muassa siihen, että näiden erityislakien soveltaminen menee yleislain, eli luottolaitoslain soveltamisen edelle, jolloin LLL 15:6:n vaatimus peruspankkipalveluiden yhdenvertaisesta ja syrjimättömästä tarjoamisesta ikään kuin ohitetaan.

Erityislakien ensisijaisuutta koskevan kollisionormin (lex specialis) soveltaminen ei ole näissä tilanteissa lainkaan yksiselitteinen ratkaisu, sillä LLL 15:6 on perus- ja ihmisoikeusliittännäinen säännös (Suomen normihierarkiassa ns. lex superior). Oikeuskirjallisuudessa on yleensä katsottu, että tilanteessa, jossa normihierarkiassa korkeammalla oleva yleissäännös on ristiriidassa alemman erityissäännöksen kanssa, puolletaan lex superior -normin ensisijaisuutta.

Vuonna 2017 voimaan tulleen LLL:n muutoksen (1054/2016) yhtenä tarkoituksena oli helpottaa eri tavoin toimintarajoitteisten henkilöiden pankkitunnusten saamista. LLL 15:6:n perusteluissa (HE 123/2016 vp, s. 33) todetaan nimenomaisesti, että toimintarajoitteisten henkilöiden yhdenvertainen kohtelu voi edellyttää palveluiden mukauttamista muun muassa niin, että avustajan käyttö sallitaan. Sekä yhdenvertaisuuslaki että Suomea laintasoisena velvoittava YK:n vammaisyleissopimus edellyttävät kohtuullisten mukautusten tekemistä, jotta eri tavoin vammaiset henkilöt voivat yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa muun muassa käyttää yleisesti tarjolla olevia palveluita. Kohtuullisten mukautusten epääminen on kiellettyä syrjintää.

Jo nyt voimassa olevan lainsäädännön perusteella peruspankkipalveluiden, mukaan lukien sähköisten tunnistautumisvälineiden käytössä tulisi siten kohtuullisena mukautuksena sallia avustajan käyttäminen tosiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Koska näitä mukautuksia ei nykyisin pääsääntöisesti kuitenkaan tehdä, asiaa koskevaa lainsäädäntöä tulisi täydentää niin, että oikeudesta käyttää avustajaa peruspankkipalveluissa säädettäisiin nimenomaisesti.

Sääntelyä näiltä osin uudistettaessa lähtökohdaksi on otettava YK:n vammaisyleissopimus, jonka 12 artiklassa turvataan jokaisen vammaisen henkilön oikeus käyttää omaa oikeudellista kelpoisuuttaan ja saada tähän mahdollisesti tarvitsemaansa tukea. Avustettuna toimiminen ei oikeudellisesti tarkoita vammaisen henkilön puolesta toimimista. Toisen ihmisen antama tuki on esimerkiksi monille kehitysvammaisille ja vastaavaa tukea tarvitseville ihmisille

välttämätöntä, jotta he voivat toimia esimerkiksi pankkipalveluissa itse siten kuin Suomea sitova perus- ja ihmisoikeusnormisto edellyttää.

Toisen henkilön apua pankkipalveluiden käyttämiseen vammaan vuoksi tarvitsevilla ihmisillä on pankkitunnusten saamisen lisäksi joskus haasteita myös muiden peruspankkipalveluiden, kuten pankkikortin ja jopa käyttötilin saamisen kanssa. Myös näitä palveluita tulisi myöntää yhdenvertaisesti sallien niiden käyttöön vammaan vuoksi tarvittava apu.

Tulisiko pankeille asettaa tietty asiakaspalveluvelvoite (esimerkiksi edellytys asiakkaiden tiedusteluihin vastaamiseen tietyssä aikataulussa)? Tulisiko velvoite asettaa pelkästään peruspankkipalveluihin, joihinkin muihin palveluihin vai kaikkiin pankkipalveluihin liittyen?

Tukiliitto pitää asiakaspalveluvelvoitteen asettamista lähtökohtaisesti kannatettavana asiana. Asiakaspalveluvelvoitteeseen tulisi kuulua valmius palvella myös eri tavoin vammaisia asiakkaita esimerkiksi asiointia eri tavoin mukauttamalla ja helpottamalla henkilön tarpeiden mukaisesti.